

DE VERTROUWENSMANNEN VOORGESTELD

zo legde hij in '48 aan de Enquêtecommissie uit (het leek de commissie 'een juist uitgangspunt'),

'had geen andere taak dan 'sterke arm' te zijn van het regeringsgezag en ik zag en zie nog in het opnemen van een OD-vertegenwoordiger in het College van Vertrouwensmannen een vermenging van sferen, even foutief als het opnemen van een hoofdcommissaris van politie in een college van B. en W. zou zijn.'²

Met de benoeming van de commissie van vijf tot snelle coördinatie van de illegaliteit was de koningin vrijwel onmiddellijk accoord gegaan, maar met van Heuven Goedharts nieuwe voorstel deed zij dat niet. Twee factoren noopten haar toe te geven: ten eerste het feit dat het op 18 juli '44 verzonden eerste telegram van de Contact-Commissie deed vermoeden (wij komen er in deel 10b op terug) dat van de commissie geen spoedige aanbeveling van 'regeringsvertegenwoordiger(s)' te verwachten was, ten tweede de zich aftekenende Geallieerde doorbraak door de Duitse linies in Normandië (eind juli). De koningin bracht evenwel in de door van Heuven Goedhart ontworpen 'instructie' voor Vertrouwensmannen een kenmerkende wijziging aan, zulks met goedvinden van Gerbrandy. Van Heuven Goedhart had voorgesteld dat in een proclamatie die de Vertrouwensmannen op de bevrijdingsdag zouden uitgeven, o.m. zou worden 'meegedeeld dat regelingen zijn getroffen tot onmiddellijk herstel der volksvertegenwoordigingen in staat, provincie en gemeente'. 'In strijd met radiorede 10 mei', tekende de koningin hierbij aan³, daarmee doelend op haar toespraak van 10 mei '44 waarin zij had gezegd dat zij terzake geen uitgewerkte regeling vastgesteld wilde zien voor zij met representatieve personen uit bezet gebied had kunnen spreken. Er kwam op dit punt in de instructie heel iets anders te staan: in de proclamatie moest er aan worden 'herinnerd, dat het kabinet voornemens is, zodra mogelijk plaats te maken voor een ander.'

Twee stukken werden nu definitief opgemaakt: een boodschap inzake de benoeming van Vertrouwensmannen en een daarbij behorende 'Instructie'.⁴ Krachtens die stukken zouden de Vertrouwensmannen 'bij bevrijding van deel of geheel vaderland' de regering vertegenwoordigen totdat de 'kwartiermakers' zouden zijn gearriveerd (over het Militair Gezag werd niet gesproken). De Vertrouwensmannen zouden zelf een

¹ A.v., dl. V a, p. 780. ² Van Heuven Goedhart: 'Nota ten behoeve van de Parlementaire Enquêtecommissie inzake zijn beleid als minister van justitie' (juni 1948), a.v., dl. V b, p. 481. ³ Aantekening van de koningin op van Heuven Goedharts concept-telegram (archief kab. der koningin). ⁴ Teksten: *Eng.*, dl. V a, p. 723-24.